

Orhot Tsadikim

Chapitre 22 - Le mensonge

השער העשרים ושנים - שער השקר

השקר דע, כי כאשר ישקול האדם כסף וזהב במאזנים ומבחין בין קל לכבד, כך ישקול האדם החכם במאזנים להבין השקר והאמת. ויש חילוק בין שקר לשקר, כיצד? האומר על העץ שהוא זהב - אותו שקר ידוע הוא. האומר על נחושת קלל שהוא זהב - אותו שקר צריך הבחנה, כי יש לשניהם דמות אחת, ויש זייפנים העושים דמות הנחושת כדמות הזהב, ואז אפילו הבקיאים אינם יכולים להבחין כי אם בקושי גדול - כך ענין המחשבה: יש מפולפל ועושה סברות לקיים השקר עד שנראה שהוא אמת, אבל החכם מבין כל אחד להבדיל בין השקר ובין האמת. וזה דבר ידוע לכל, שהשקר והאמת תכופים בלב אחד.

יש אדם מזויף, אפילו שידע בודאי שהדבר שקר, הוא נמשך אחריו, כל שכן כשיש ראיות לצדדים לשקר שדומה להיות אמת, שבודאי ימשך אחר שקרו. אבל יש אדם אמיתי, ולא יעשה שקר אלא כשיש סברות לו לשקר, אז הוא נמשך אחר השקר. והחכם יכחיש הסברות של שקר בחכמתו. ויש לך לדעת, שכל אדם נמשך בסברותיו אחר מידותיו: העצל יעשה כל סברותיו אחר העצלות, וכן הכעסן אחר כעסו, וכן הגאה אחר

גאוותו. וכן כל המידות שביארנו, לפי המידה שיש בו הוא עושה: הפזרן אחר הפזרנות, הציקן אחר הציקנות, האוהב לפי

Questions au Rav Dayan (tome 6)

Ces questions, vous vous les êtes posées un jour, ou vous vous les poserez dans l'avenir...

Commandez : Tel. (Fr) : +33.1.80.91.62.91 - (Isr) : +972.77.466.03.32 - www.torah-box.com/editions

אהבתו, השונא לפי שנאתו. לפיכך, אדם שרוצה להיות איש האלהים אמיתי צריך להסיר תחילה ממנו כל המידות הגרועות, כדי שלא תמשכהו המידה שיש בו לפי ענינה, ואז יוכל להשיג האמת.

ויש בענין השקר תשעה חלקים: האחד המכחיש באמיתו בפקדון או בהלואה, או שמעיד שקר, וכהנה רבות. ויש בזה השקר שני ענשים: האחד - מחמת השקר, כי השקר [אף] בלא נזק הוא תועבת השם, יתברך, שנאמר (משלי ו טז - יט): "שש הנה שנא ה' ושבע תועבת נפשו, עינים רמות לשון שקר - יפיח כזבים עד שקר ומשלח מדנים בין אחים", ואומר (משלי ח יג): "ופי תהפוכות שנאתי". העונש השני - מחמת הנזק שהזיק לחבירו.

השני אין בגוף השקר נזק לחבירו, אך מתכוין להטעות חבירו שיאמין בו ויבטח בו ולא ישמור ממנו, ואז יוכל להרע לו, כמו שנאמר (ירמיה ט ז): "בפיו שלום את רעהו ידבר ובקרבו ישים ארבו". ואף בעיני בשר ודם נתעב השקר, שנאמר (משלי טז יב יג): "תועבת מלכים עשות רשע - רצון מלכים שפתי צדק".

השלישי המשקר בחבירו, לא לגזול ממנו דבר שהוא שלו, אך הוא רואה טובה שעתידה לבוא לחבירו, והוא מהדר אחר אותה טובה לקחת אליו בשקר וברמאות, או ידבר שקרים לחבירו עד שיתן לו מתנה, כגון שמבשר לו בשורות שקר ויתן לו מתנות עבור זה, וכיוצא בזה הענין. ואמרו רבותינו, זכרונם לברכה (סנהדרין צב א): המחליף בדבריו כאילו עובד עבודה זרה, שנאמר (בראשית כז יב): "אולי ימושני אבי והייתי בעיניו כמתעתע", ונאמר על עבודה זרה (ירמיה י טו): "הבל המה מעשה תעתועים". ולא דוקא כאילו עובד עבודה זרה ממש,

Questions au Rav Dayan (tome 6)

Ces questions, vous vous les êtes posées un jour, ou vous vous les poserez dans l'avenir...

Commandez : Tel. (Fr) : +33.1.80.91.62.91 - (Isr) : +972.77.466.03.32 - www.torah-box.com/editions

אלא הדמיון על קצת, כי הוא נסתר בשקר ונעזר בשוא.

הרביעי המשקר בסיפור דברים ששמע, ומחליף מקצתם ומתכוין להחליף, ואין לו שום ריח באותו שקר, וגם לא יזיק אותו שקר לחבירו. ופעמים שהוא מספר דברים שהוא בודה כולם מלבדו, ויש לו עונש שאוהב שקר בלא תועלת. ועל זה אמר שלמה המלך, עליו השלום (משלי ו יט): "יפיח כזבים עד שקר" - יש לך לידע, שזאת המידה תביאהו להעיד שקר באחיו מחמת שהוא אוהב שקר.

ויש אנשים שמחליפים מקצת דברים ששמעו בלי דעת, כי אינם שמים על לב בעת שהם שומעים הדברים לחקור על אמיתתם - גם זו מידה רעה, ועל זה אמר שלמה המלך, עליו השלום (משלי כא כח): "ואיש שומע לנצח ידבר", פירוש: מי שנותן לב לשמוע להבין תוכן הענין והדברים אשר יספרו עבור שסיפרו אותם על דרך האמת, שלא יימצא בפיו לשון שקר, אותו האיש לנצח ידבר, כי יתאו בני אדם לשמוע דבריו ולא יגערו בו על דבריו.

החמישי האומר לחבירו שייטיב לו, או שיתן לו מתנה, או שיעזור לו, ולא יאמר לו על דרך הבטחון שיבטח בו לב חבירו, ובשעה שיאמר לו כך יהיה בלבבו שלא לתת, ועל זה אמרו רבותינו (בבא מציעא מט א): שלא ידבר אחד בפה ואחד בלב.

הששי המבטיח את חבירו להיטיב לו, והבטיחו כל כך עד שיבטח בו לב חבירו, אין לו לחלל הבטחתו. ואם הוא משקר בזה, יש בו עונש גדול יותר מן הראשון, שלא עשה אלא דיבור בעלמא. והאומר לחבירו לתת לו מתנה מועטת, אף על פי שלא הזכיר לו לשון הבטחה, אמרינן: כל החוזר בדבריו יש

Questions au Rav Dayan (tome 6)

Ces questions, vous vous les êtes posées un jour, ou vous vous les poserez dans l'avenir...

Commandez : Tel. (Fr) : +33.1.80.91.62.91 - (Isr) : +972.77.466.03.32 - www.torah-box.com/editions

בו משום מחוסרי אמנה (ע"ן בבא מציעא מט א), כי לב
חבירו סומך עליו ובוטח בו אחר שהמתנה
מועטת. ואם איש עני הוא, אף על פי שהמתנה מרובה, אך
חוזר בו רעתו רבה, כי נדר ועבר על "לא יחל דברו" (במדבר ל
ג). וכן מי שהתפאר בפני רבים לתת מתנה לאדם, דהוי כמו
הבטחה, כיון שהוא מתהלל על נדיבותו, אין נכון שישוב מדברו
אחר שנתכבד ונתהלל בדבר.

השביעי המתעה חבירו לומר כי עשה עמו טובה, או דיבר עליו
טובה, ולא עשה. ועל זה אמרו רבותינו, זכרונם לברכה (חולין
צד א): אסור לגנוב דעת
הבריות - ואפילו דעתו של גוי. ויש בזה חטא, כי אנו חייבים
לדבר דברי אמת, כי הוא מיסודי הנפש.

השמיני המשתבח במעלות שאין נמצאות בו, וזהו חטא גדול.
ואפילו אם היה אמת, כי כשמתהלל נראה מדבריו שלא
עשה צדקותיו ונדבותיו לשם שמים, אלא לשם עצמו
ולתהילה. ואמרו רבותינו, זכרונם לברכה (ירושלמי

שביעית פ"י ה"ח): מי שמכבדים אותו שהם סבורים שידע שתי
מסכתות והוא לא ידע רק אחת, חייב לומר "איני יודע רק
אחת". כל שכן שאסור לו לכזב ולהתפאר במעלות שאין בו.

התשיעי המספר בסיפור דברים ששמע, ומחליף בדברים על
אודות חפצו, ואין הפסד לשום אדם בזה, אך יש לו מעט
הנאה בשקרו, אף על פי שאינו מרויח ממון בכך. כגון

Questions au Rav Dayan (tome 6)

Ces questions, vous vous les êtes posées un jour, ou vous vous les poserez dans l'avenir...

Commandez : Tel. (Fr) : +33.1.80.91.62.91 - (Isr) : +972.77.466.03.32 - www.torah-box.com/editions

(יבמות סג א): רב שאמר לאשתו: עשי לי טלופחי! ועשתה לו חימצי, וכשאמר חימצי עשתה לו טלופחי: הלך חייא בנו והפך הדברים: כשהיה חפץ [רב] חימצי, אמר לאמו תעשי טלופחי - והיא עשתה חימצי. וזה הבן עשה לכבוד האב, כדי שיהא לו מזומן המאכל שחפץ, ואף על פי כן מיחה [רב] בידו שלא לעשות עוד, משום (ירמיה ט ד): "למדו לשונם דבר שקר". אך אין עונש בזה השקר כעונש המשקרים על לא דבר, כאשר הזכרנו בחלק רביעי. עד כאן תשעה חלקי שקר.

ועוד ייזהר האדם אם יבוא חבירו אצלו וישאל ממנו דבר שיש בידו, לא יאמר לו "אין לי", אך ידחה בענין אשר לא ישקר. ויש ספק בספר חסידים, אפילו יבוא גוי לבית יהודי, ויבקש להלוות לו מעות, ויש ליהודי מעות, ואין דעתו להלוות לזה הגוי, לא יאמר לו "אין לי מעות", אך ידחה אותו איך שיוכל בלי שישקר (ספר חסידים תתל"א). ויכול להיות שאם היה יודע הגוי שהיו לו מעות לא היה יכול להישמט ממנו בלא שנאה, היה יותר טוב לומר "אין לי" מפני דרכי שלום. אך הכל תלוי בדעתו של אדם, איך שנראה לו ענין של הגוי: אם יכול לומר "יש לי, אבל אני צריך אותם למקום אחר", אם בענין זה יוכל לדחותו בלא שנאה - יעשה.

וגדול ענשו של שקרן, אפילו כשאומר אמת אין מאמינים לו (סנהדרין פט ב), ושקר אין לו רגלים (ריש אותיות דרבי עקיבא). ולא יגרום אדם שאחרים ישקרו בשבילו. כיצד? כשאדם רואה ששנים מדברים יחד דבר סתר שביניהם, לא ילך אצל אחד ויבקש ממנו שיגלה לו הענין, שמא אינו רוצה לגלות לו, ומתוך כך יסלק אותו בדברים אחרים, ונמצא שמשקר (עיין ספר חסידים תת"א). וכך ידקדק בכל

Questions au Rav Dayan (tome 6)

Ces questions, vous vous les êtes posées un jour, ou vous vous les poserez dans l'avenir...

Commandez : Tel. (Fr) : +33.1.80.91.62.91 - (Isr) : +972.77.466.03.32 - www.torah-box.com/editions

עניניו, שלא ישקר במשא ומתן שלו, ולא יגרום שאחרים ישקרו. ויזהר שלא יתחבר לשקרן וימעט דבריו עמו. וצריכה חכמה גדולה להינצל מן השקר, כי יצר הרע לעולם אורב לאדם להפילו ברשתו.

ופעמים שהתירו חכמים לשקר, כגון לעשות שלום בין אדם לחבירו (יבמות סה ב). וכן מותר לשבח הכלה לפני החתן שהיא נאה וחסודה, ואף על פי שאינו כן (כתובות יז א). ובאושפיזא (ערכין טז א): אם בעל הבית היטיב לו, אל יאמר בפני רבים: כמה טוב פלוני שנתארחתי בביתו! כמה כבוד גדול עשה לי! פן יבואו רבים שאינם מהוגנים להתארח אצלו, ועל זה נאמר (משלי כז יד): "מברך רעהו בקול גדול בבקר השכם, קללה תחשב לו". ובמסכתא - אם שואלין לו אם שגורה בפיו הגרסא, מידת ענוה היא שיאמר "לא". ומיטה - אם שהה לבא לבית הכנסת מפני ששימש מטתו, ושאלוהו למה שהה? יתלה בדברים אחרים. ובכל אלו שהתירו חכמים לשנות, אם יכול לעשות שלא ישקר, הוא טוב יותר ממה שישקר, כגון אם שואלין לו: יודע אתה מסכתא פלונית? ישיב: וכי אתה סבור שאני יודע? ואם יוכל לסלק השואל בענין שלא ישקר, הוא טוב מאד.

Questions au Rav Dayan (tome 6)

Ces questions, vous vous les êtes posées un jour, ou vous vous les poserez dans l'avenir...

Commandez : Tel. (Fr) : +33.1.80.91.62.91 - (Isr) : +972.77.466.03.32 - www.torah-box.com/editions